

Brüssel, 18.4.2017
COM(2017) 173 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**elektri- ja elektroonikaseadmete romude taaskasutuse sihtarvude läbivaatamise kohta,
eraldi sihtmäärade võimaliku kehtestamise kohta elektroonikaromude
korduskasutamiseks ettevalmistamisele
ja
elektroonikaromude direktiivi 2012/19/EL artikli 11 lõikes 6 sätestatud taaskasutuse
sihtarvu saavutamise arvutusmeetodi läbivaatamise kohta**

1. SISSEJUHATUS

Direktiiv 2012/19/EL elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete kohta (elektroonikaromude direktiiv),¹ millega sõnastati uuesti varasem direktiiv 2002/96/EÜ (vana elektroonikaromude direktiiv), jõustus 2012. aasta augustis ja liikmesriigid pidid selle üle võtma 14. veebruariks 2014.

Elektroonikaromude direktiivis on sätestatud elektroonikaromude käitluse eeskirjad, mille tähtsaim eesmärk on säästva tarbimise ja tootmise toetamine elektroonikaromude tekke vältimise ning lisaks sellele nende korduskasutamise, ringlussevõtu ja muude taaskasutamise viiside teel, et vähendada jäätmete kõrvaldamist ja toetada ressursside tõhusat kasutamist ning väärtuslike teiseste toorainete saamist.

Seda arvesse võttes on elektroonikaromude direktiivi artiklis 11 ja V lisa sätestatud korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu kombineeritud sihtarvud ning elektri- ja elektroonikaseadmete romude taaskasutuse sihtarvud ning artikli 11 lõikes 2 on sätestatud meetod, mille alusel arvutatakse nende sihtarvude täitmist.

Käesoleva aruandega täidab komisjon talle elektroonikaromude direktiivi artikli 11 lõikega 6 seatud järgmisi kohustusi:

1. vaadata uuesti läbi V lisa 3. osas osutatud taaskasutuse sihtarvud;
2. uurida võimalust kehtestada eraldi sihtmäärad elektroonikaromude korduskasutamiseks ettevalmistamisele;
3. vaadata läbi artikli 11 lõikes 2 osutatud arvutusmeetod, et analüüsida sihtarvude seadmise teostatavust, kui sihtarvud põhinevad taaskasutuse, ringlussevõtu või korduskasutamiseks ettevalmistamise protsessi tulemusel saadavatest toodetest ja materjalidest (väljundipõhine lähenemisviis).

Käesoleva aruande ettevalmistamiseks tellis komisjon sõltumatutelt konsultantidelt statistiliste andmete, kirjanduse ja tehnilise teabe läbivaatamise ning konsulteeris peamiste sidusrühmadega (liikmesriigid, tööstusühendused, laiendatud tootjavastutuse vastavussüsteemid, valitsusvälised organisatsioonid ja sõltumatud eksperdid)².

Aruande eesmärk on teavitada Euroopa Parlamenti ja nõukogu komisjoni hinnangust ja järeldustest, mis on seotud vaatlusaluse valdkonnaga.

¹ ELT L 197, 24.7.2012, lk 38.

² „Study on WEEE recovery targets, preparation for re-use targets and on the method for calculation of the recovery targets“ (Uuring elektroonikaromude taaskasutamise ja korduskasutamiseks ettevalmistamise sihtarvude ning taaskasutuse sihtarvude arvutusmeetodi kohta): http://ec.europa.eu/environment/waste/weee/events_weee_en.htm .

2. ELEKTRI- JA ELEKTRONIKASEADMETE ROMUDE TAASKASUTUSE SIHTARVUDE LÄBIVAATAMINE

2.1. Eesmärk

Elektroonikaromusid käsitleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad elektri- ja elektroonikaseadmed on praegu klassifitseeritud kümnesse tootepõhisesse kategooriasse, mis on esitatud I ja II lisas³. Alates 15. augustist 2018 klassifitseeritakse elektroonikaromud kuude kogumispõhisesse kategooriasse, mis on esitatud III ja IV lisas⁴. Taaskasutuse sihtarvud, mida tootjate suhtes artikli 11 lõike 1 kohaselt kohaldatakse, tuleb saavutada V lisas esitatud elektri- ja elektroonikaseadmete iga kategooria kohta.

Kuna ringlussevõtu ja taaskasutuse sihtarvud sõltuvad iga kategooria puhul massist ja koostematerjalidest, võib liigitamispõhimõtete muutmine mõjutada uute kategooriate kogumassi ja koostematerjalide loetelu. Sellest tulenevalt on taaskasutuse sihtarvude läbivaatamise peamine eesmärk hinnata, kas elektri- ja elektroonikaseadmete kategooriate muutmine mõjutab oluliselt nende sihtarvude ambitsioonikust.

2.2. Hinnang elektri- ja elektroonikaseadmete romude taaskasutuse sihtarvude läbivaatamise tulemuste kohta

Analüüsimisel võrreldi ambitsioonikuse poolest peamiselt taaskasutuse sihtarve, mida kohaldatakse V lisa 2. osas sätestatud kümne kategooria suhtes 15. augustist 2015 kuni 14. augustini 2018, ja neid taaskasutuse sihtarve, mida kohaldatakse V lisa 3. osas sätestatud kuue kategooria suhtes alates 15. augustist 2018.

Uurimuses jõuti järgmistele peamistele järeldustele:

- Enamiku toodete puhul ei muutu ringlussevõtu ja taaskasutuse sihtarvu absoluutväärtus seoses üleminekuga elektri- ja elektroonikaseadmete kümnele kategooriale. Kui muutus ka tekib, ei ole see märkimisväärne. Lisaks muutub sihtarv vaid väga väheste toodete (nt tööriistad, meditsiiniseadmed, seire- ja kontrolliseadmed) puhul, mis moodustavad üksnes tagasihoidliku osa kogu elektroonikaromude voost, ja seega on mõju üldisele taaskasutamise ja ringlussevõtu määrale väga väike.
- Liigitamispõhimõtete muutmisel suureneb ringlussevõetavate romude mass rohkem kui 7 %, seega on alates 2018. aastast kohaldatavad ja 6 kategooriat hõlmavad ringlussevõtu sihtarvud ambitsioonikamad kui ajavahemikus 2015–2018 kohaldatavad ja 10 kategooriat hõlmavad sihtarvud. See on tervitatav, sest sihtarvud peaksid aja jooksul kasvama ning alates 2018. aastast kohaldatavad sihtarvud (6 kategooriat) võimaldavad veidi suurendada keskkonnavalad ja majanduslikku kasu, mis tuleneb ringlusse võetud ja taaskasutatud materjalide koguse suurenemisest.
- Liigitamine kuude kategooriasse vastab paremini elektroonikaromude kogumis- ja käitlemismeetoditele. Seega paraneb andmete võrreldavus ja väheneb nii elektroonikaromude kogumise ja töötlemisega tegelevate ettevõtjate kui ka riiklike asutuste halduskoormus, kes peavad andmeid konsolideerima ja kontrollima nende kooskõlalisust.

³ Need kategooriad on järgmised: 1) suured kodumajapidamisseadmed, 2) väikesed kodumajapidamisseadmed, 3) infotehnoloogia- ja telekommunikatsiooniseadmed, 4) tarbijatele määratud seadmed, 5) valgustusseadmed, 6) elektri- ja elektrontööriistad, 7) mänguasjad, vaba aja veetmise ja spordivahendid, 8) meditsiiniseadmed, 9) seire- ja valveseadmed, 10) automaatsed väljastusseadmed.

⁴ Need kategooriad on järgmised: 1) soojusvahetusseadmed, 2) ekraanid, kuvarid ja suurema kui 100 cm² ekraaniga varustatud seadmed, 3) lambid, 4) suured seadmed (mille üks väline mõõde on üle 50 cm), 5) väikesed seadmed (mille ükski väline mõõde ei ületa 50 cm), 6) väikesed infotehnoloogia- ja telekommunikatsiooniseadmed (mille ükski väline mõõde ei ületa 50 cm).

2.3. Kokkuvõte

Hindamistulemustest lähtudes jõudis komisjon järeldusele, et kui elektri- ja elektroonikaseadmeid hakatakse liigitama kuude kategooriasse, nagu on osutatud V lisa 3. osas, ei ole põhjust muuta taaskasutuse sihtarve, sest need on ambitsioonikuse poolest sarnased praegu V lisa 2. osas osutatud kümne kategooria puhul kehtivate sihtarvudega.

3. VÕIMALUSE UURIMINE, ET KEHTESTADA ERALDI SIHTMÄÄRAD ELEKTROONIKAROMUDE KORDUSKASUTAMISEKS ETTEVALMISTAMISELE

3.1. Eesmärk

Selleks et otsustada, kuivõrd asjakohane on kehtestada eraldi sihtarvud elektroonikaromude korduskasutamiseks ettevalmistamisele, uuriti liikmesriikides kohaldatavaid tavasid, analüüsiti korduskasutamiseks ettevalmistamist soodustavaid ja takistavaid asjaolusid ning saadud teabe põhjal hinnati, kas eraldi sihtarvude kehtestamine elektroonikaromude korduskasutamiseks ettevalmistamisele on võimalik ja otstarbekas.

3.2. Hinnang eraldi sihtmäärade kehtestamise võimalikkuse kohta elektroonikaromude korduskasutamiseks ettevalmistamisele

2012. aastal liikmesriikide poolt Eurostatile esitatud andmete kohaselt korduskasutati ELis või valmistati korduskasutuseks ette ligikaudu 70 000 tonni elektroonikaromusid. Eraldi andmete esitamine korduskasutamise ja korduskasutamiseks ettevalmistamise kohta on liikmesriikide jaoks paraku vabatahtlik ning järgmise tabeli kohaselt esitas 2012. aastal eraldi andmed vaid viisteist liikmesriiki.

Tabel. Kogutud ja korduskasutatud / korduskasutamiseks ette valmistatud elektroonikaromude kogus 2012. aastal⁵

Liikmesriik	Kogutud elektroonikaromud (tonnides)	Korduskasutatud ja korduskasutamiseks ette valmistatud elektroonikaromud (tonnides)	Korduskasutatud ja korduskasutamiseks ette valmistatud elektroonikaromude määr kogutud elektroonikaromude koguse põhjal
Austria	77 402	1 248	2 %
Belgia	116 458	4 068	3 %
Bulgaaria	38 431	292	1 %
Horvaatia	16 187	0	0 %
Küpros	2 514	42	2 %
Tšehhi Vabariik	53 685	0	0 %
Taani	76 200	0	0 %
Eesti	5 465	0	0 %
Soome	52 972	557	1 %
Prantsusmaa	470 556	9 568	2 %

⁵ Allikas: „Study on WEEE recovery targets, preparation for re-use targets and on the method for calculation of the recovery targets“ (Uuring elektroonikaromude taaskasutamise ja korduskasutamiseks ettevalmistamise sihtarvude ning taaskasutuse sihtarvude arvutusmeetodi kohta): http://ec.europa.eu/environment/waste/weee/events_weee_en.htm . (allikas: Eurostat)

Liikmesriik	Kogutud elektroonikaromud (tonnides)	Korduskasutatud ja korduskasutamiseks ette valmistatud elektroonikaromud (tonnides)	Korduskasutatud ja korduskasutamiseks ette valmistatud elektroonikaromude määr kogutud elektroonikaromude koguse põhjal
Saksamaa	690 711	11 845	2 %
Kreeka	37 235	0	0 %
Ungari	44 262	0	0 %
Iirimaa	41 177	360	1 %
Itaalia	497 378	–	–
Läti	4 694	37	1 %
Leedu	14 259	0	0 %
Luksemburg	5 010	0	0 %
Malta	1 506	0	0 %
Madalmaad	123 684	475	0 %
Poola	175 295	791	0 %
Portugal	43 695	33	0 %
Rumeenia	23 083	0	0 %
Slovakkia	22 671	0	0 %
Sloveenia	9 430	30	0 %
Hispaania	157 994	351	0 %
Rootsi	168 612	0	0 %
Ühendkuningriik	503 611	41 630	8 %
KOKKU	3 474 177	71 327	2 %

Võttes arvesse seda, et paljud liikmesriigid ei esitanud eraldi andmeid korduskasutatud ja korduskasutamiseks ette valmistatud elektroonikaromude koguste kohta ning asjaolu, et puuduvad selgitused, millist tegevust on liikmesriikide aruannetes käsitletud korduskasutamise või korduskasutamiseks ettevalmistamisena, ei ole esitatud teave piisavalt representatiivne. Esitatud andmete põhjal võib järeldada, et välja arvatud mõned üksikud liikmesriigid, ei ole korduskasutamine ega korduskasutamiseks ettevalmistamine ELi tasandil eriti arenenud. Uuringu käigus leiti, et liikmesriigiti on kasutatud toodete tarbimismustrid on väga erinevad ning see mõjutab valdkonna arengut. Seepärast on keeruline hinnata, milline on korduskasutamiseks ettevalmistamise potentsiaal kogu ELis.

Uuringus analüüsiti võimalust kehtestada eraldi sihtarv korduskasutamiseks ettevalmistamise kohta. Majanduslikust seisukohast võiks korduskasutamiseks ettevalmistamisega kaasneva märkimisväärne tulu ja sääst. Korduskasutamiseks ettevalmistamisel on ka positiivne sotsiaalne mõju, sest luuakse uusi töökohti ja madala sissetulekuga elanikkonnal on võimalus osta odavaid kodumasinaid. Võimalikud keskkonnamõjud on korduskasutamiseks ettevalmistamise puhul seotud asjaoluga, et välditakse uute elektri- ja elektroonikaseadmete tootmist ning jäätmeteket. Samas tuleb arvesse võtta energiatarbimist, sest uued seadmed on tavaliselt tõhusamad kui korduskasutatavad vanemad seadmed.

Eraldi sihtarvu seadmine korduskasutamiseks ettevalmistamisele eeldab samas täpseid andmeid selliste elektroonikaromude koguse kohta ELis, mida saab korduskasutamiseks ette

valmistada, ning vajalike logistilise muudatuste majandusliku teostatavuse kohta, kui soovitakse ära kasutada elektroonikaromude taaskasutamise kogu potentsiaali. Eelkõige nendes liikmesriikides, kus korduskasutamiseks ettevalmistamine on vähe arenenud, eeldab eraldi sihtarvu sätestamine kogumisstruktuuride muutmist ning sellise korra sisseseadmist, et kogutud elektri- ja elektroonikaseadmed testitakse enne edasisaatmist. See nõuaks ka aruandlussüsteemi arendamist, et kõrvaldada topeltarvestamise ohtu, sest elektri- ja elektroonikaseadmete romusid võib enne ringlussevõttu korduvalt kokku koguda ja korduskasutamiseks ette valmistada. Samuti tuleks aruandlussüsteemis eristada korduskasutamiseks ettevalmistatud elektroonikaromude voogu ja seadmeid, mida saab korduvalt kasutada, ilma et need oleksid jäätmed. Kui seada korduskasutamiseks ettevalmistamisele eraldi sihtarv, tekib oht, et elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad ei panusta sihtarvu saavutamisse võrdselt, sest kategooriate kaupa ja mõnel juhul isegi sama tooteliigi eri marki seadmete puhul on nõudlus kasutatud elektri- ja elektroonikaseadmete järele erinev. Ehkki võrdse panustamise tagamine on keeruline ka kombineeritud sihtarvu puhul, võimaldab see siiski suuremat paindlikkust, et kompenseerida nõudluse erinevusi mitmesugustesse elektri- ja elektroonikaseadmete kategooriatesse kuuluvate kasutatud toodete puhul.

Kokkuvõttes kinnitas uuring, et eraldi sihtarvu sätestamisega korduskasutamiseks ettevalmistamise kohta kaasnevad ettevõtjatele ja liikmesriikidele täiendavad kohustused (nt aruandlus, seire) ja suureneb märkimisväärselt halduskoormus. Korduskasutamiseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu kombineeritud sihtarvud, mida kohaldatakse alates 2015. aastast (V lisa 2. ja 3. osa), võimaldavad liikmesriikidel soodustada sihtarvu saavutamiseks nii korduskasutamiseks ettevalmistamist kui ka ringlussevõttu. Kuid kui liikmesriigid sätestavad elektroonikaromude taaskasutamise ettevalmistamise riiklikud sihtarvud, siis on tõenäolisem, et nad edendavad aktiivsemalt meetmeid selle tegevuse toetamiseks ning tagavad seejuures taaskasutamiskeskuste personalile ulatuslikuma juurdepääsu elektroonikaromudele, nagu on ette nähtud direktiivi artikli 6 lõikega 2. Seeläbi on võimalik saavutada parem tulemus ELi elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete hierarhia seisukohast.

3.3. Kokkuvõte

Tuginedes uuringu olulisimatele tulemustele järeldeb komisjon, et praeguses etapis ei ole asjakohane kehtestada elektroonikaromude direktiivis eraldi sihtarve elektroonikaromude korduskasutamiseks ettevalmistamise kohta. Komisjonil on siiski kavas edendada teabevahetust liikmesriikidega, et selgitada välja selliste riikide head tavad, kus on riiklikul või piirkondlikul tasandil või laiendatud tootjavastutuse süsteemide raames sätestatud elektroonikaromude korduskasutamiseks ettevalmistamise sihtarvud.

4. ELEKTROONIKAROMUDE DIREKTIIVI 2012/19/EL ARTIKLI 11 LÕIKES 2 SÄTESTATUD TAASKASUTUSE SIHTARVU SAAVUTAMISE ARVUTUSMEETODI LÄBIVAATAMINE

4.1. Eesmärk

Elektroonikaromude direktiivi artikli 11 lõikes 2 on sätestatud meetod sihtarvude saavutamise arvutamiseks, mille kohaselt iga kategooria puhul taaskasutuskäitisesse või ringlussevõtu / korduskasutamiseks ettevalmistamisega tegelevasse käitisesse saabuvate elektroonikaromude mass (sisendipõhine lähenemisviis) jagatakse kõigi liigiti kogutud elektroonikaromude massiga ning sihtarvu saavutamist väljendatakse protsentides.

Selle arvutusmeetodi läbivaatamise eesmärk on kaaluda, kas on võimalik ja otstarbekas kehtestada sihtarvud, mis põhinevad taaskasutamise, ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamise protsessi tulemusel saadavatel toodetel ja materjalidel (väljundipõhine lähenemisviis).

4.2. Hinnang taaskasutuse sihtarvu saavutamise arvutusmeetodi läbivaatamise kohta

Uuringu käigus analüüsiti kõigepealt väljundipõhise lähenemisviisiga seotud olemasolevaid andmeid liikmesriigi tasandil, need saadi mitmesugustest allikatest,⁶ sh konsulteerimisel sidusrühmadega. Jõuti järeldusele, et liikmesriigi tasandil ei ole peaaegu üldse andmeid taaskasutamise, ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamise protsessi tulemusel saadavate toodete ja materjalide (väljundmaterjalid, koostematerjalid) kohta ning olemasolevad andmebaasid on piiratud, eriti juhul, kui laiendatud tootjavastutuse süsteemi raames kohaldatakse aruandlust, mis on välja töötatud konkreetsete tehniliste kirjelduste põhjal⁷.

Eelneva põhjal jõuti järeldusele, et liikmesriikide jaoks parim viis väljundipõhiste andmete kogumiseks on kohaldada tõhusamalt elektroonikaromude direktiivi artikli 11 lõiget 4, et tootjad või nende nimel tegutsevad kolmandad isikud peaksid väljundipõhist arvestust, ning edendada vahendeid nende andmete ühtlustamiseks.

Väljundipõhisest lähenemisviisist tuleneva taaskasutuse sihtarvu kehtestamisega kaasneva keskkonnakasutuse osas jõuti uuringus järeldusele, et see võib anda stiimuli suurendada ringlussevõtu määra tehniliste uuendustega. Arvestades, et väärtuslikud materjalid, mida on elektroonikaromudes märkimisväärses koguses, võetakse nende majandusliku väärtuse tõttu juba peaaegu täielikult ringlusse, on väljundipõhistel sihtarvudel vaid piiratud mõju praegustele ringlussevõtu tavadele. Samuti selgus uuringust, et väljundipõhised (või materjalipõhised) sihtarvud ei mõjuta oluliselt järelevalvet elektroonikaromudest ohtlike materjalide eraldamise üle, sest selliste materjalide eraldamine on eeltööstustoiming, mis toimub tavaliselt enne ringlussevõttu. Seega tuleks keskkonna seisukohast eelistada, et liikmesriigid rakendaksid jäätmete selektiivset töötlemist, sh ohtlike materjalide eraldamist, vastavalt elektroonikaromude direktiivi artiklis 8 ja VII lisas juba sätestatud nõuetele. Kokkuvõtteks, elektroonikaromude kogumise sihtarvude range järgimine, jõustamine ja järelevalve nende saavutamise üle mõjutab tugevasti tegelikku ringlussevõttu ja taaskasutamist. Seda kinnitab ka asjaolu, et arvestades elektroonikaromude massi, võetakse kogumissüsteemiga hõlmatud elektroonikaromud tavaliselt suurel määral ringlusse ja taaskasutusse.

Seoses ringmajanduse tegevuskavaga otsustas komisjon edendada Euroopa standardite väljatöötamist, et tagada elektroonikaromude, patareijäätmete ja muude keerukate olelusringi lõppu jõudnud toodete materjalitõhus ringlussevõtt ning suurendada kriitilise tähtsusega toorainete ringlussevõttu. See oleks pragmaatilisem lähenemisviis kui siduvate väljundipõhiste ringlussevõtu sihtarvude kehtestamine.

⁶ Eurostati andmed, liikmesriikide aruanded jäätmete raamdirektiivi 2008/98/EÜ ning elektroonikaromude direktiivi rakendamise kohta, konsultatsioonid riikide ametiasutustega.

⁷ WEEELABEXi tehniline kirjeldus, Euroopa standard EN 50625-1 – elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete kogumise, logistika ja käsitsemise nõuded, osa 1, ning TS 50625-3-1 osa 3-1.

4.3. Kokkuvõte

Hindamise põhjal järeltab komisjon, et ei ole ühtegi kaalukat põhjust jätta kõrvale sihtarvude saavutamise sisendipõhine arvutusmeetod ja asendada see taaskasutamise, ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamise protsessi tulemusel saadud toodetest ja materjalidest lähtuva (väljundipõhise) sihtarvuga.